Број 66. У Новом Саду, у суботу 22. марта 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапут, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући гђе је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

„Враник“ и манастирска уредба.

Све до јуче „Враник“ и његов госа бранио је грабеж калуђерски, славио их и доказивао, да су калуђери господари манастирског добра. И што је који од њих већа насиља и покоре чинио, тим га је више „Враник“ узносио. Све до јуче подсмевао се „Враник“ радикалима, како ће добити шишак а не потврду манастирске уредбе. Сад кад је та потврда стигла, „Враник“ је променуо опаклију. Написао је недогледан дугачак чланак под насловом: „Манастирска уредба и нови положај српских манастира“. У њему одједном Полит признаје контролу нашем сабору, односно Саборском Одбору над манастирским иметком. Навађа чак како је у том погледу и његова странка саставила многобројне статуте и статут о манастирима. А за нову манастирску уредбу вели, да што је у њој доброга то није ново, а што је ново, то није добро. Радикали се ките туђим перјем, јер што је добро у њој, то је Политова мука. — Чујеш ли српски народе! што је јуче било смешно и глупо, и што је Полит грдио и исмевао, то сад кад је потврђено има и доброга, а то је све мука Политова. Сажали се српски народе на оседела борца и старца и у здравље памети његове очитај не један већ три очењаша.

У средини тог свог чланка просипа старац Полит своје горке сузе. Вели да се и најбоље уредбе могу да изврну у највећу самовољу и види, како ће сад радикали намештати свугде своје људе. Он и опет неће доћи до фишкалатства. И мајски и туциндански сабор поново су му кост у грлу, јер у њему није била оличена она већина коју српски народ у Троједници представља.

Полит у пркос својој дубокој старости види, да он и његова странка у српском народу не могу више оживети. Па кад то већ не може, а он би да оснажи своју верну посестриму самосталну странку, и вели, како ће онда добро бити, кад овај део српског народа, који представља већину и језгру овостраног Српства, дође до управе у нашој народној црквеној автономији, а то је српски народ у Троједници.

Ова глупост Политова већ је позната: Већина српског народа је у Троједници, а та је уз самосталце, дакле они су израз воље српског народа. Што се Полит љути на Бачку и Банат није му замерити, јер ту је народ српски сахранио његову странку. А што лаже за Троједницу, од некоље му је. И последњи избори су доказали, да народ српски у Троједници, нарочито Срему и Славонији, није уз самосталце, а још ће боље показати, да је најмање расположен, да своју народно-црквену автономију преда у руке православним Хрватима и онима, којима је та народна автономија шугава. Бог поживео старога „борца“, па ће се брзо уверити и опет о томе.

Из Старе Србије и Маћедоније

Солун 19. марта.

Званичан лист битољског вилајета „Монастир“ донео је текст султанове праде о наплати војнице од немусломанских народа: „Као доказ и додатак небројених милостиња Њ. В. султана, према његовим поданицима, може послужити и висока наредба министарства финансија од 27. фебруара 1322. — 1906. год. којом је опростио неисплаћену војницу — од дана рођења — свима немусломанским становницима царевине који се до данас нису пријавили при попису становништва. За места у којима попис још није довршен, ова ће наредба важити од дана када се попис потпуно сврши, а за места у којима је попис већ свршен, важиће за 6 месеци. Иradом пак од 6. октобра 1323. до 1907. год. овај се рок продужава још за 6 месеци, с тим, да се она згодним начинима саопшти свима у унутрашњости царевине и свима селима.

*

Ноћу између 27. и 29. фебруара т. г. убијен је својој кући Марко Радисављевић из Грчана (новопазарска каза). Убили су га три Турчина. Погођен је из две пушке. Убице су дошле да украду из стаја стоку Маркову, па кад је он, осетивши лупу, изишао био да брани свој мал, они припуцају на њега.

Ноћу, између 6. и 7. марта, Турци су се попели на кулу торња Пеурове цркве, на ¼ сата од Н. Пазара. Озго зид ћускијама пробили, па кроз отвор спустили се у цркву. Висина од места где су проболи цркву па до пода била је 14 метара. Кад су зликовци дошли у цркву, све утвари, свети путир, два полилеја, 9 кандила, покупили су и собом однели, а иконе и други црквени намештај покрхали. Површина коју је близу самој цркви а у којој је сахрањен митрополит Арсеније, покрхана је. Општа је слика унутрашњих црквених просторија: развалине иноверних бандита. Извештен о овоме, кајмакам у Н. Пазару, наредио је да се учини увиђај. После извршеног увиђаја, место да трага за кривцима, кајмакам им је изјавио, да он не признаје ово као намерно дело учињено од Турака или Арнаута, већ као какав тобож удешен маневар од стране Срба. Лопови су се истим путем извукли из цркве, прво лествицама црквеним од 6 метара дужине, па онда помоћу ужета

*

Ноћу, између 4. и 5. тек. мес. Турци су разбили дућан Симе Вукадиновића из Врачева, новопазарска каза. Том су приликом покрали сву робу (еспап). Зграда у којој је био смештен овај дућан, одмах је до цркве у Врачевима. Зграда је својина поменуте цркве. За лоповима се не трага.

*

По вестима из Пасвиља, цене сточној и људској храни су врло велике: товар сена стаје пола наполеона, ока кукуруза купује се по два гроша, а ока јечма по 70—80 пара. Оскудица је велика у храни и прети опасност од глади.

*

Из Н. Вароши јављају да се све више угрожава опстанку Срба. Кајмакам Н. Вароши, велики непријатељ Срба сваким даном насељава у маси Турке по селима, где до сад ни једне турске куће није било, нарочито према нашој граници. Он им раздаје сеоску земљу и због тога је Н. Варош и околина прави насељенички логор. У околини Н. Вароши има око 30 српска села, а ниједне турске куће.

*

По вестима из Гњилана мутесариф приштански је дозволио зидање католичке цркве у Бинчу у Горњој Морави где има свега 15—16 католичких кућа, док међутим не дозвољава никако оправку православног манастира, и гони српске учитеље и затвара српске школе.

*

Битољски суд осудио је на 5 год. робије Србина Ристића, Ђорђа Ваневића и Риста Поп-Димитријевића, угледне Србе из Урешњева (прилепска каза) на основу денунцијација бугарских да су у вези са српским земљама.

Хајка против Срба у Босни.

Бечки и хрватски листови, а на челу им разуме се „Пештански Лојд“ злурадо доносе вест, како је у бањалучкој „Отаџбини“ конфискован чланак због велеиздаје и како је полицији пошло за руком да нађе писца његовог у особи проте Прокопића, који је одмах ухапшен и предан војном суду. Још надовезују како је овај одлучан корак власти свугде изазвао велико задовољство, јер се више није могло издржати, толико су немирни елементи (Срби) дражили против грађана друго племенских.

Број „Отаџбине“ који нам је стигао, још није могао јавити о апшењу писца чланка, који је у „Пештанском Лојду“ угледао света. Но врло је занимљиво шта вели онај број „Отаџбине“ о том чланку, пре но што је то апшење извршено. Износимо из њега најглавније:

У недељном броју пештанског „Loyd“-а објављен је чланак „Великосрпски покрет у окупираним земљама“. По изразима, који су у чланку употребљени, по документима, који су изнијети и по интригантском духу, у коме је чланак писан слободни смо изјавити, да је приватна особа госп. Косте Хермана у вези са овим чланком.

Задржаћемо се само на документима поменутог чланка. Свега их је два: први је документ у великим уличним демонстрацијама, које су недавно одигране у Сарајеву; а други је документ у једном чланку „бањалучке „Отаџбине“ и на основу та два документа закључено је: да постоји великосрпски покрет у Босни и Херцеговини; да је тај покрет опасан по велику монархију Аустро-Угарску и још тако нешто.

Што се тиче првог документа, он је слаб да докаже револуционарно расположење српског народа у Босни и Херцеговини. Напротив уличне демонстрације у Сарајеву и повод због кога су искреле, јасно сведоче, да владини кругови и њезини пријатељи развијају антисрпске, противсрпске тенденције у овој српској земљи. Зашто власти нису спријечиле давање комада, у коме се изиђева личност, врјеђа достојанство једног српског престолонаследника, па онда не би било демонстрације. И баш у тој чињеници, што су власти ишле на руку да се један противсрпски комад даје у сред Сарајева, баш у томе се огледа њезино расположење, да Србе изазове, буни, доводи у јарост и томе слично. Кад не би сједили у влади типови á la Коста Херман, јамачно се то не би тако радило.

Још је бједнија употреба једног чланка нашег листа, да се докаже револуционарно расположење српског живља у Босни и Херцеговини. Прије свега, тај је чланак заплијењен. Није угледао свијета. Није га дакле могао нико читати, нити је тај чланак могао икога раздражити на буну. Осим тога, у томе чланку се говори о стварима и догађајима, који су ван нашег домашаја, на које ми не можемо апсолутно ничим утицати. Ту је ријеч о будућим односима краљевине Србије према Аустро-Угарској и изнијето је јасно, да ће Срби „сви и свуда“ сити својим симпатијама на страни краљевине Србије а против германског продирања на Балкан.

Карактеристично је, да се овај заплијењени чланак докотурао до пештанског листа. Јамачно га није нико из Бање Луке послао у Пешту. По свој прилици, њега је послао неко из Сарајева и ми тога некога оптужујемо јавно, да је интригант. Само из хришћанског милосрђа можемо га на овоме мјесту опоменути на ону јеванђелску истину: „Ко вјетар сије — буру ће жњети!“

Г. Хермане, ви сте лично доста вјетра посијали у нашој земљи, сад је ред да плодове поберете!“

Честитка Саборском Одбору.

Из Темишвара смо добили овај брзојав: Честитамо Сабор-

ском Одбору на успеху потврђене манастирске уредбе. У народу нашем велико одушевљење, а лисице и мрачњаци главу коше се у рупе и кукају.

Радикали.

Затворене српске школе у новопазарском санџаку.

Стигла је вест, да су једном изненадном наредбом турске владе затворене све српске школе у новопазарском санџаку. По себи се разуме, да је овај корак турске владе изазвао велико огорчење не само међу српским живљем у Турској, већ и међу Србима свугде. Како јављају листови, српско министарство у Београду саветовало се шта му ваља чинити. Још се вели, како су те школе затворене по налогу турских власти а у спорразуму са аустроугарским поклисаром у Цариграду. Тврди се, да је и више српских учитеља тих школа ухапшено. Митрополит Никифор већ је протестовао против тога код порте, а како јавља вест из Цариграда, и српски цариградски посланик Ненадовић учинио је то исто. — По себи се разуме, да се са највећим нестрпљењем очекује даљи развој тог догађаја и држи се, да ће турска влада опозвати ту своју наредбу и то што пре.

Спор између Русије и Сједињених Држава у Манџурији.

Између Русије и Уније народила се несугласица због тог, што конзул Уније у Харбину неће да призна руске судске власти на прузи Харбин—Хајлар, изговарајући се, да он признаје у тој области само кинеску власт. Руска влада је на то учинила претставку код владе Сједињених Држава у Уашинктону. Мисли се, да се конзул држи упутства своје владе, која би рада, да одржи целокупност кинеских области и отворена врата за све силе.

Црначко питање у Америци.

У Северној Америци много се баве питањем, како да васпитају децу Црнаца. Најчувенији је у тој ствари један завод, који је основан још 1868. године. Смер му је да од црначке деце створи корисне, уредне, богобојажљиве грађане. Завод тај има стотину павиљона и лежи на најлепшем месту у држави Виргинији. Обухвата хиљаду јутара. Има цркву, књижницу, музеум и болницу. Црначку децу васпитавају ту према дару и способности њиховој. Уче обрађивати земљу, сточарство, млекарству, кухинству, баштованству, воћарству, виноградарству. Најдаровитије спремају за свештенике, учитеље, докторе, адвокате или мернике. Ако које дете покаже дара за сликарство или другу грану уметништва, васпитају га у томе. Женску црначку децу уче кувати, шити, плести, прести, вести, прати и пеглати. Данас има у том заводу хиљаду три стотине шездесет и једно црначко дете, мушких и женских. Од постанка тог завода до сада свршило је школу у њему 8181 питомац. Од тих је 2362 свршило више школе и играју многи од њих видну улогу у јавном животу здружених америчких држава. Више од две хиљаде имају угледне трговине и економије, 498 их је свештеник или учитељ. Осим тога завод тај има у целој америчкој земљи тридесет индустриских и економских школа. Држава даје том заводу годишњу припомоћ од 295 0 0 круна. Годишње као добровољни прилог од појединаца и удружења добија тај завод преко један милио круна. Главница завода даје годишњи приход од 325 хиљада круна. Завод има и свој стручни лист који месечно излази у 20 хиљада примерака.

Невера

У Будимпешти се десио овај догађај. Кројач Јован Сирес није могао да одоле лепоти своје пунице, отера жену и настави с пуницом. Али набрзо па пуница изгуби за њега сваку чар, покаје се за свој прваШњи корак и повоне на ново своју жену у заједнички живот, а пуница покаже врата. Ова међу тим није могла да преболи ову тешку рану, уграби прилику кад је Сирес спавао и убије га из револвера. Испали и на себе два метка, али је остала у животу. Полиција је узела на себе племениту дужност, да јој вида љубавне ране.

Повећање цивилне листе пруског краља.

Откако је цар Вилхелм сео на престо, већ му је двапут повишена цивилна листа и сад има годишње петнајест милијона и седам стотина хиљада марака (18 820 000 круна) Цивилну листу добива он само као краљ Пруске, а нема посебне плате као цар Немачке. Како јавља „Наје Гезелшафткореспонденц“ ускоро ће се изнети пред пруски сабор нов предлог за повишење цивилне листе, а образложиће се тиме, што је у данашњим приликама живот јако поскупио, што краљ има много деце и што мора сам да даје апанажу свима принчевима и принцезама свога дома. Па дакле тако?

Пушење и отрови у њему.

Ми се за време пушења цигарети трујемо не само никотином, већ и тиме што карбански аксидом, што се за време пушења развија, трујемо ваздух па после тај ваздух удишемо. Један француски апотекар нашао је, да један пушач, који на дан пуши 20 грамова дувана, отрује 400—2000 кубних центиметара ваздуха. Али тај ваздух удишу не само они што пуше већ и други, што се налазе у истој просторији. Боље је пушити на лулу, јер има запушач. Најбоље је пушити на пољу. Унутри кад пушимо, треба бар да отворимо прозоре. Ово треба да имају на уму наши сељаци, и да не трују груди своје деце, пушећи у затвореној соби.

Кинеска учтивост

Ми смо већ више пута донели, да су Кинези тако учтиви, да та њихова учтивост у многим приликама постаје и смешна. Но Кинези т м својом претераном учтивошћу уму и да подвале. Уредник једног кинеског листа, који је добио да штампа једну врло празну и ништаву ствар, овако се том свом сараднику у једном писму извинио: „Твој штампани рукопис био је тако милостив, да на нас баци светлост свог узвишеног садржаја. Читајући га занео нас је. Тако ми праха мојих дедова, никад нисмо нашли такових досетака, утисака и дубоких мисли. Шаљући га натраг, сав дрхћем, јер да сам штампао ту драгоценост, цар би заповедио, да се твој спис прогласи законом, а онда се не би смело ништа више штампати, што није том твом спису слично. С тога те десет хиљада пута молим, буди милостив према мени и не шаљи ми више. Твојих робова роб Чен“

Проневере у бугарском ратном министарству

Бечки „Цајт“ добио је извештај из Софије, да су за владе Стамболовиста у бугарском ратном министарству учињене грдне крађе. 1905. године поручила је бугарска влада 81 батерију брзометних топова код француске Шнајдерове фабрике у Креозоу. Фабрика је подмитила више особа високога положаја у ратном министарству и лиферовала по скупу цену лош ратни материјал. Садашњи ратни министар Николајев наредио је строгу истрагу. Ствар ће јамачно доћи пред суд.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман

из живота босанских Срба.

Написао

Бошко Петровић.

(Наставак.) (100)

Осим тога је касаба много напредовала, нарочито у трговини. Сваког се дана досељавали нови трговци За кратко вријеме се створила читава колонија народа израиљског. У року од године дана бијаху посјели све главне улице и тачке града. Сви углови главних улица бијаху њихови. Имађаху свега на продају, што народу треба. Ова колонија има своје трговине за одјело, за шпецерај, и то неколико њих, ова колонија имађаше свог месара, два сајџије, апотекара, свог књижара два кројача, свог љебара, двије своје гостионе у које долажаху Срби, а у њој нико ван њих није знао српски. Осим тога имађаше ова колонија свог доктора, инжинира, адвоката, велељепну синагогу и рабинера Само свог цара нису имали, јер цар кошта новаца. Сви они амо дођоше без новаца, данас пак имају у рукама сву трговину, и за кратко су вријеме себи потчинили сав трг и сву трговину читаве околине Код њих су сељаци добијали новаца у најоскудније доба године; у зиму је сељак имао новаца, но љети пако није имао хране, ни жита, ни пшенице, јер се морала вратити љуцав људима, који су им у неприлици помогли! Ова колонија гледаше великој будућности у сусрет у овим крајевима, гдје домаћи трговци још мјере на армин, продају лошу робу за скуп новац и варају на кантару И саме жене тих нових домаћина босанских радо потпомажу напредак, јер су све те чопором дјеце окружене, младе, здраве, дебеле, крупне, бујне и жене пуне обећања, да ће богате поклоне даровати овим иначе потребитим земљама

Сав овај културни напредак стоји под заштитом котарског предстојника, градск г биљежника и шефа полиције. Котарски предстојник је био један ислужен „фелдвебл“, умировљен ветеринар градски биљ жник, пропали гимназиалац шеф полиције. Под заштитом ове тројице је напредовала касаба Они су управљали и заповједали над касабом. Они су глобили, кажњавали и затварали сељака а за мито им опраштали казне. Предстојник Пољак јамчио је за сигурност овог напредка, јер је био сигуран у свом послу, а ишао је кроз касабу као кроз своју собу; странцима скида шешир до доље, Турцима по турски, и кад се Србима јавља дигне руку до шешира и дотакне га се Он једини живи овдје мирно и задовољно, као некада паша у истој овој касаби на своме пашалуку. Све му се клања и боји га се, јер за његовим леђима стоје смјеста сви жандари котара, а у случају потребе сва војска округа.

(Наставиће се).

Ср. Карловци, 21. марта.

У ствари манастирске штампарије. Иако је пре десетак дана решио котарски судац Коњевић да дотле неће увести противну странку у штампарију док виши суд не реши, сад је донео на поновну молбу другу одлуку, да хоће да уведе стару незакониту управу поново у штампарију. То је почело у 3 сата. До 5 сати чинили су др. Красојевић и др. Радовић приговоре, затим је почело предавање штампарије. Предавање иде лагано, јер др. Красојевић тражи, да се све тачно преда. Тако смо дошли дотле, да један котарски судац ради по нашој автономији шта хоће. По себи се разуме, да на овом остати не може.

Брзојави „Застави“.

Стигли 21. марта

Угарски сабор.

Будимпешта. Расправа о промени пословника води се доста бурно Кошутова и уставна странка не одобрава поступак пучке странке и њеног вође Раковскога, који је у сабору претио ћушком румунском посланику па још свештенику.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Трговина.

БУДИМПЕШТА, 1. априла 1908. год. (Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 21 кр. 15 п. до 21 кр. 25 п.
Раж средње каквоће 20 кр. 75 п. до 21 кр. 05 п.
Печени за храну 13 кр 50 пот. до 14 кр. 30 пот.
Печени за кување пива — кр — п. до — кр. — п.
Зоб прве каквоће 16 кр. — п. до 16 кр. 20 п.
Зоб средње каквоће 15 кр. 30 п. до 15 кр. 50 п.
Кукуруз домаћи 13 кр. 05 пот. до 13 кр. 15 п.

Термини.

Жито за април 1908. 22 кр. 80 п. до 22 кр. 82 п.
Жито за мај 22 кр. 92 пот. до 22 кр. 94 п.
Раж за април 1908. 21 кр. 22 п. до 21 кр. 24 п.
Кукуруз за мај 1908. 12 кр 94 пот. до 12 кр. 98 п.

Све од 100 кила.

ЧИТАЈ!
ВЕЛИКИ ВАШАР
ПОЧИЊЕ
8. априла о. г. п. р.
у
Панчеву.
384 1—3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.